

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sobne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 17.

V Mariboru, dne 24. aprila 1902.

Tečaj XXXVI.

Gospodarstvo štajerske dežele.

Deželni odbor je razposlal svoje poročilo o gospodarstvu štajerske dežele za leto 1901. Nekateri podatki iz te knjige utegnejo zanimati naše bralce, zato jih hočemo polagoma priobčevati v »Slov. Gospodarju«. Iz tega poročila zvemo n. pr., da je na deželni gimnaziji v Ptujju bilo ob koncu šolskega leta 1900/01 171 učencev, izmed katerih je napravilo 19 učencev skušnjo z odliko, 114 s prvim redom, 16 z drugim redom, 5 s tretjim redom in 17 jih je skušnjo ponavljalo. Začetkoma šolskega leta 1901/02 se je otvoril osmi razred in se bo letos na tem zavodu prvokrat delal zrelostni izpit.

Ptujskemu nemškemu »Studentenheimu« je daroval deželni zbor 2000 (dve tisoč) kron. Stroški za ta deželni učni zavod so znašali za leto 1900: 46.391 K; za vsakega učenca je plačala torej dežela 252 K.

Na sadjerejski in vinarski šoli v Mariboru se je učilo v šolskem letu 1900/01 začetkoma 39 učencev, konec šolskega leta 36 učencev. Od teh je bilo 8 Nemcev in 28 Slovencev. Izmed njih je bilo 30 kmetijskih sinov, 3 so bili sinovi obrtnikov, 2 sinova uradnikov in služabnikov, 1 učiteljev sin. Podučni jezik: nemški (seveda).

To šolo je končalo l. 1901 deset učencev: 2 z prav dobrim, 3 z dobrim, ostali s komaj dobrim uspehom. Leta 1900 je stal ta zavod 34.285 K; za vsakega učenca je plačala dežela 926 K.

L. 1897. je plačala za vsakega učenca 652 K.
» 1898. » » » » » 680 »
» 1899. » » » » » 754 »

Meščanske šole (deželne) se nahajajo v Celju, Fürstenfeldu, Hartbergu, Judenburgu, Radgoni in Voitsbergu. Učencev na vseh teh šolah je bilo koncem šolskega leta 1899/900: 516. L. 1900 je stala meščanska šola v Celju 20.036 K; jeden učenec 196 K; ona v Fürstenfeldu 13.795 K, jeden učenec 132 K, mešč. šola v Hartbergu 13.476 K, mešč. šola v Judenburgu 14.928 K, eden učenec 179 K, mešč. šola v Radgoni 14.263 K, jeden učenec 216 K, mešč. šola v Voitsbergu 15.833 K, jeden učenec 125 K. 429 učencev je bilo Nemcev, 82 Slovencev in 5 drugih.

Ljudske šole. Meščanskih šol je bilo v deželi l. 1901: 14, javnih ljudskih šol 851, zasebnih ljudskih in meščanskih šol in sicer s pravico javnosti 42, brez te pravice 16, skupaj 58. Vseh šol 923.

Od ljudskih šol je bilo:

1 razrednih	223	(proti 227 v prejšnjem letu)
2 »	236	(» 234 » » »)
3 »	147	(» 142 » » »)
4 »	110	(» 108 » » »)
5 »	102	(» 113 » » »)
6 »	30	(» 18 » » »)
7 »	3	(» 3 » » »)

Na 773 šolah je vpeljan celodnevni, na 63 poldnevni in na 15 šolah deloma celo-, deloma poldnevni šolski poduk.

Od vseh 923 ljudskih in meščanskih šol je bil šolski poduk v nemškem jeziku na

651 šolah, v slovenskem na 230 šolah in na 42 v obeh jezikih.

Stanje šolskih poslopij je bilo v 339 slučajih jako dobro, v 287 slučajih dobro, v 160 slučajih povoljno in v 79 slučajih nepovoljno.

Šolsko obiskovanje. V šolskem letu 1899/900 je bilo dolžnih šolo obiskovati 191.989 otrok. Obiskovalo je pa šole le 184.839 otrok, brez šolskega poduka je torej ostalo 7150 otrok. Največ otrok, ki so zdravi in za šolo godni, pa niso obiskovali šole, je v okrajih: Sevnica (491), Gornji grad (401) in Brežice (236); za temi pridejo okraji: Celje, Kozje, Konjice, Šostanj in Laško, šolsko obiskovanje je bilo na 210 šolah jako dobro, na 473 šolah dobro, 461 šolah povoljno, na 21 šolah manje ali nepovoljno.

Šolsko obiskovanje se je pospeševalo s tem, da se je otrokom dajala hrana na 227 šolah, kar je stalo 37.116 K in je hrano zavživalo 13.387 otrok.

Olajšanje šolskega obiskovanja. V 666 občinah se je 21.554 otrokom olajšalo obiskovanje šolskega poduka, deloma na ta način, 1. da so otroci v 7. in 8. šolskem letu po zimi šolo redno obiskovali, po letu pa bili popolnoma oproščeni. Tega olajšanja se je vdeleževalo 11.361 otrok v 340 občinah.

2. Na ta način, da so v 7. šolskem letu otroci po zimi redno šolo obiskovali, po letu pa samo dvakrat na teden; v 8. šolskem letu dvakrat na teden po zimi, popolnoma oproščeni po letu. Tega olajšanja se je vdeleževala 1 občina s 95 otroci.

Listek.

Slovenci na Vestfalskem.

Piše o. Kasijan Zemljak.

Homburg ob Renu.

Kdo veliko potuje, zna marsikaj povedati. No, tudi jaz nabasal sem svojo torbico — kaj je vse smuknilo v njo, ne povem —, da grem nekoliko po svetu. Pa kam? A, naš ljubi »Slovenski Gospodar« me je že izdal. Kot znani mračnjak, prisopihal sem v torek, dne 15. t. m., ravno o polnoči na ljubljanski kolodvor. Tu pa je šumelo kakor v panju; nad 300 graničarjev prežalo je na vlak, da obrnejo hrbet nehvaležni domovini, šli so v Ameriko. Obup jim je gledal iz obraza, siromaštvo iz borne obleke. Bog jim daj srečo! Kakor mi je dan pozneje vedel povedati sprevodnik od Inomosta proti Feldkirchu, bili so zadnjih 14 dni vsi vlaki polni ameriških izseljencev. — Komaj zasedem voz v Beljaku, prične se neznatno človeče — s »Graz. Tagblattom« v roki — repenčiti nad napisom voza sosednega vlaka »Prag—Laibach«, češ, glejte kako Slovani skupaj drže! Reva uboga! Že na Tirolskem pri Liencu videl sem na njivi čuden prizor: dve brhki Tirolki vlekli ste plug, kakor dva vo-

lička, in menda njiju oče vladal je železnega konja.

Prekrasno je mesto Brunek z lepo okolico. V Inomostu bi moral skoraj še enkrat studirati matematiko in druge imenitne vede. Voznik namreč odložil me je kar v gimnazijskem poslopju; hitro mi puhne nasproti neljubi zrak in popiham jo brzih korakov, kamor spadam. Kako prijetno bilo je tukaj bivati mej brati. Res, frater povsod brate ima. Ogledal sem si novo cerkev sv. Nikolaja, jedno najlepših v mestu. Videl tudi »zlato strešico«, katero so pred kratkim prenovili za 11 tisoč goldinarjev.

Pot vodila me je nekaj časa potem iz Buhsa do Konstanca na Švicarski zemlji; pa naj slavno ljudovlado še tako hvalijo, moram vendar priznati, da tako slabo se še nikjer nisem vozil kakor tukaj. Kaka sprememba, ko prestopim na nemško železnico. Ljudje postrežni, vozovi lepi, cena primerna. Čez drn in strn smo od tod drvili proti Darmstadtu. Vlak je na progi prevozil 36 predorov. Prekrasno se vzdiguje na nekajih mestih na Virtemberskem železniska proga; divno lepi so bili pač zdaj holmi po Virtemberskem in Pfalci. Cvetoče črešnje se vrste s rudečo breskvijo; nad bujnimi vinogradi pa dolge njive, cvetoče repe zavite v rumeno-zlati plašč. Vsaka ped zemlje je tukaj skrbno obdelana.

V Majncu na kolodvoru pridruži se nam eleganten gospod, ki nas s prav sladkimi besedami povabi, naj mu delamo družbo do Kolina. A Janez jo je skupil! Povedal sem mu, da idemo kamor nam drago, in pobrisal jo je! To je bil morda že jeden onih, ki razne tiče love; a mi smo mi. — V petek imel sem srečo maševati na grobu ostankov sv. Treh kraljev v stolni cerkvi v Kolinu. Vspodbudno vedli so se verniki v hiši božji. Klečati sem videl imenitno oblečenega gospoda pred grobom Gospodovim, molečega z razprostrtimi rokami. Zvonika sta — ako se še nista postarala — vedno 157 m visoka. Toda naprej! V Oberhautnu čakal nas je na kolodvoru vrli rojak, ki me je tudi spremil na prvo postajo v Homburg. Ljubeznjivo me tukaj sprejme častitljivi gospod pastor (župnik), ki je izkusil vse stiske nemškega kulturnega boja. A vedno je Bogu hvaležen, da je ravno Vsemogočni po tem boju ojačil nemške katoličani. V soboto vabil sem po koloniji slovenske delavce, katerih biva nad 500 tukaj, naj pridejo k slov. službi božji. Prisli so radi, a ž njimi še mnogo Italijanov, Slovakov in Čehov. Čehi so tukaj duhovno najbolj zapuščeni, bogoljubno delo storil bi češki duhovnik, da jih obišče.

V nedeljo popoldne 20. t. m. bil je za Slovence cerkveni govor in slov. pete lita-

3. V 8. občinah se je 98 otrokom dovolilo sledeče olajšanje:

Sedmo šolsko leto: redno šolsko obiskovanje po zimi, po letu 3 ure na teden. Osmo šolsko leto: po zimi 3 ure na teden, popolnoma oproščenje po letu.

Mnogim otrokom po mestih, trgih in kmetih se je pa podelilo posebno olajšanje šolskega obiskovanja.

Narod slovenski!

Letos, ko se je vsa slovenska domovina v lepi slogi zavzela za najvišjo šolo, za slovensko vseučilišče, hočejo naši nasprotniki brezpogojno zatreti še celo naše srednje šole, zlasti celjsko slovensko gimnazijo. Kljub naporem naših poslancev in kljub jasno izraženi volji večine ljudskih zastopnikov cele Avstrije, rujejo sovražne sile ravno sedaj z vso silo na tihem zoper ta slovenski zavod.

V trenutku, ko je ves slovenski narod ene misli, da se ne smemo brez boja udati sovražnemu navalu, oglasil se je iz narodnih vrst glasen klic, da ustanovimo v Celju za slovenske gimnazije »Dijaški dom«, s katerim utegnemo najzanesljivejše zagotoviti obstoj slovenske celjske gimnazije. V Celju, ki stoji na slovenskih tleh sredi popolnoma slovenskega ozemlja postavili so naši sovražniki za nemčurske in odpadniške nemške gimnazije »Studentenheim«, kateri se vzdržuje z davki v dobri tretjini slovenske dežele in za katerega so se nabirali in se še nabirajo denarni doneski po vsej Avstriji in Nemčiji.

Ali bi ne bilo naravno, da se združi tudi vsa slovenska domovina v ta namen, da z dejanjem pokaže, koliko ji je za obstanek slovenske gimnazije v Celju, v tem kulturnem središču štajerskih Slovencev, kateremu Slovenci ne smemo nikdar priznati izključno nemškega značaja! Ali ne dokažemo Slovenci svoje odločne volje za nadaljnji povoljni razvoj celjske gimnazije na najlepši in najizdatnejši način, ako vsak po svojih močeh z denarnimi prispevki omogočimo ustanovitve »Dijaškega doma« v Celju, predno se našim sovražnikom posreči slovensko gimnazijo odpraviti.

Ustanovilo se je v Celju društvo za nabiranje denarnih prispevkov za »Dijaški dom«. Mnogi odlični rodoljubi darovali so že izdatne vsote, ki pa žalibog še ne zadostujejo. Zato smo se obrnili mi slovenski akademiki, ki v borbi za slovensko vseučilišče najbolj občutimo tudi nedostatke srednjega šolstva zlasti na Štajerskem, s pozivi na vse znane

nam rojake, da blagovolijo vsak po svojih močeh prispevati za ustanovitev »Dijaškega doma« v Celju. Imena vseh darovalcev zapisala se bodo v spominsko knjigo »Dijaškega doma«, ter objavila tudi v slovenskih listih. Imena ustanovnikov, ki plačajo najmanj 200 K, zabeležila bodo se pa v večem spomin na borbo Slovencev za celjsko gimnazijo leta 1902 z zlatimi črkami na spominski plošči.

Pozivamo torej še enkrat potom slovenskega časopisja vse rojake, katerim je za naš napredek na polju narodnega šolstva, da pokažemo to svojo željo ne samo z mnogimi besedami, ampak tudi z odločnim blagim dejanjem. Spominjajmo se pa, da dvakrat da, kdor hitro da, ter se podvizajmo, da ne zamudimo pravega trenutka! Nemudoma torej na delo za »Dijaški dom« v Celju!

Vsi denarni prispevki naj se pošiljajo naravnost na naslov: »Dijaški dom« v Celju. Gradec, 20. malega travna 1902.

Akademiški agitacijski odbor.

Nemiri v Belgiji.

Strune v Belgiji so bile že preveč napete. Vodje socialistov so hujskali delavce očitno k upor. Najbolj so pri svojih prekućijskih načrtih računili na vojaštvo, da se v odločilnem trenutku postavi ob stran puntarjev. Toda to je bilo le njih mnjenje, zapisane take podpore niso imeli od vojske. Tudi vlada je pravila, da se zanaša na vojaštvo in da bo s silo zatrla upor. Invodje socialistov so si še ob pravem času premislili. Nasvetovali so, da delavci stopijo zadnji ponedeljek zopet v delo. Stavka delavcev se je na ta način v ponedeljek končala in s tem je javni red in mir zopet zagotovljen.

Seveda popolnoma se še vznemirjenost ni podela. V občinskih zastopih, kjer imajo večino socialisti in liberalci, se sklepajo prošnje in pozivi do kralja, naj poseže vmes in pouči vlado, kaj ji je storiti. A take prošnje so brez pomena, glavno je, da se je stavka nehala.

Vodje socialistov so zopet pokazali, da nimajo ne razuma ne srca, voditi delavskega ljudstva. Predno so se prepričali, da kaj dosežejo, tirali so delavstvo proč od dela ter jih hujskali k upor. Za več kot teden dni so oškodovali delavce za njih zaslužek, sebe pa so masno plačevali iz strankarske blagajne. Sedaj je stavka končana, voditeljem ni nič škodovala, le delavstvo je isto, ki je trpelo.

da bi se dala kaj motiti, »idite dalje; ta hiša ni gostilna.«

»V imenu Boga Abrahamovega, Izakovega in Jakobovega, odprite nam!« se zvonko razlegne prejšnji glas.

Sedaj je vstala starka: »Gorje potniku, ki stopi tu noter!« Tako je govorila, ko je odpirala vrata. Vendar jo pogled na veličastno ženo presune tako, da za korak stopi nazaj. Pred njo je, dasi tega ne ve, sveta družina, bežeča v Egipt. Mileje govori: »Ko vas vslušujem, pahnjeni ste ob enem v pogubo; žena sem razupitega roparja, ako se on vrne, ne uvidete smrti.«

Med tem je odprla vrata. Jožef, privezavši osla, stopi v koč z Marijo in božjim detetom. Gospodinja vrže nekoliko suhljadi na ogenj, ki vzplapola v tako ljubkem plamenu, da je borna koč naenkrat nekako čudovito razsvetljena. Dete v zibeli, pozabivši svoje trpljenje, se smehlja Jezuščku.

»Ne vem, od kod ste«, pravi na to starka, »ali od kar ste pod našo streho, dobro mi je nekako pri srcu, in moj deček je z menoj srečen.«

II.

Zunaj je tema postala še bolj črna in vihar ni nehal besneti. Pa čuj, zopet se trka. »Žena, odpri, hitro odpreti!« Tako kriči za-

Državni zbor.

Dunaj, 23. aprila 1902.

Volitev v kvotno deputacijo in delegacije.

Dne 16. aprila popoldne ob 5. uri se je imela vršiti volitev v kvotno deputacijo in delegacije. (Kvotna deputacija poslanske zbornice šteje 10 udov, k tem pride še 5 udov iz gospodske zbornice. Teh 15 avstrijskih poslancev se dogovori z enakim številom ogerskih poslancev, koliko odstotkov plača naša, in koliko ogerska državna polovica za skupne državne potrebe. V delegacije voli poslanska zbornica 40, gospodska zbornica 20 poslancev. Teh 60 avstrijskih poslancev se dogovori z enakim številom ogerskih, koliko bojo znašali skupni stroški za armado, za zunanje državne zadeve in za skupne finance).

Pred volitvijo se vzdigne v imenu nemških narodnjakov dr. Derschatta ter zahteva, naj se ta volitev preloži za osem dni, ker njim ne kaže, volitev izvršiti danes. Ob enem zahteva, da se mora o tem njegovem predlogu po imenih glasovati. Ker se je vzdignilo za ta Derschattov predlog 50 poslancev, se je glasovalo po imenih. Pred glasovanjem izjavi dr. Pacak v imenu Čehov, da oni ne morejo podpirati Derschattovega predloga, češ: »Nemci bi radi še osem dni se pogajali z vlado ter od nje dobili zagotovilo, da bo vstregla njihovim željam.« Pri glasovanju se je Derschattov predlog odklonil z 191 proti 62 glasovi. Z nemškimi narodnjaki so glasovali le nemški naprednjaki in Vsenemci. Vršila se je toraj volitev brez opovire. V kvotno deputacijo je izvoljen izmed Slovencev gosp. Povše. V delegacijo volijo posebne dežele po svoji velikosti večje ali manjše število poslancev. Štajerska voli 2 poslanca; kranjska, koroska in druge manjše dežele po enega. Štajerski nemški narodnjaki so si izvolili letos grofa Stürgkha in nemškega kmeta Poscha. Štajerski slovenski poslanci in nemški katoliki se niso vdeleževali volitve. Za Kranjsko je izvoljen dr. Šuštersič. Zanimiva je bila volitev za Dalmacijo, katero voli tudi enega poslanca. Hrvatski poslanci pravaške stranke se niso vdeleževali volitve. Izvoljen je pristaš hrvatske narodne stranke g. Vuković. Za Istro, Trst in Gorico so izvoljeni sami Lah. Delegacije se snidejo 6. majnika v Budim-Pešti.

Proračunska razprava — finančno ministrstvo.

Razni govorniki so pri tej točki izrekli upravičene pritožbe, kako hudo obdačeno je zlasti kmetstvo ljudstvo. Plačevati mora zem-

nije. — Slovenec je rojen pevec. — V sredo končam tukaj in odidem v Marksloh in Hamborn, kjer me čaka blizu 1500 Slovencev.

Pravljica o Dizmu, desnem razbojniku.

I.

Noč je bila črna, ni bilo zvezdice na nebu. V puščavi Sur med Arabijo in Egiptom je razgrajal grozen vihar, bati se je bilo, da kar odnese kočico, ki je daleč od ljudskih bivališč samovala v pusti planjavi. V tej hišici je bivala postarna ženica z nagrbčanim osornim obrazom ter se grela ob ognjišču, pogledovala na zibelko, v kateri je bilo bolno dete. Pa kdo prihaja v tem groznem viharju z lučjo proti koči, v viharju, ki je strašen celo za divjo zver?

Prisli so do bivališča. »Odprite, za božjo voljo, odprite! Prenosite mojega soproga in moje dete!«

Tako se je glasilo milo iz ust utrujene mlade žene, ki je bila sicer jako priprosto oblečena, ali videti vender le čudovito mila in veličastna. Taki morajo pač biti angelji, ako pridejo v človeški podobi na zemljo.

»Bodite kdor koli«, odgovori starka, ne

povedujoč osoren moški glas. Prestrašena se klicana zgane. »Bog pomagaj! To je moj mož. Kam naj vas skrijem?« Med tem vstane Marija, da jej Jezusa ter gre roparju odpret. Ropar vstopi dežja premočen ter z naropanim obložen. Zagledavši Marijo jezno pogleda svojo ženo, kakor bi hotel reči: Od kod pa ti nepovabljeni gostje?

»Ubogi popotniki!« razlaga mu žena, »katere je ujel vihar. Sprejela sem jih ter mislim, da nam prinesejo srečo.«

Ropar se ostro ozira na tujce. Pa glej čudno premembo! Z brado zaraščeni obraz se jame prijazno smejeti. Zapre vrata ter odgovori: »Bodite pozdravljeni!« Rop vrže v kot, sleče mokro obleko ter pravi: »Žena, ali nimaš nič jedila?« — »Še je nekoliko kruha, sadja in pa četrt srne«, odvrne roparjeva žena, vstane ter hoče Mariji podati Jezusa, da bi prinesla te reči.

»Ne!« pravi Marija, »pusti, da to jaz storim.«

Vsi so jedli. Samo roparjeva žena je ostala z Jezusom pri zibeli svojega sina. Ali to ji ni delo bitko, kajti srce ji je veselja poskakovalo; tako srečna se ni bila nikoli.

Po večerji se vsede ropar zopet k ognju. Obraz se mu potemni, ko pogleda od svojega sina na Jezusa. »Oh«, pravi Jožefu, »ko bi bil moj sin tak, kakoršen je vajin!«